

Nože prackáče od Laskyho zamocú hlavy colníkom, obľubujú ich aj siskári

Krotiteľ OCELE

Eva Lauková, foto Mišo Bak (4) a Peter Haas

Studený zimný deň naplnia dielňu v Badíne pri Banskej Bystrici mrazivým chladom. Vo vyhni blčia plamene, majster nožiar na nákové zláhka tľičie do rodiaceho sa noža. Lasky, veľký bradatý chlap s copom vlasov na chrbte, sa naň zahľadí okom odborníka, ktorý už sedem rokov zdoláva oceľ. Mení ju na nože, dýky, meče či kordy úžasných tvarov a vlastností. Jeden z najlepších profesionálnych nožiarov v Európe, prvý z troch na Slovensku, začína v garáži a učil sa aj na vlastnej škode. Dnes okrem iných vlastní nož princ Charles, výrobky značky Lasky majú cveng doma i v zahraničí samy osebe.

Pri práci si pravú ruku Lasky chráni koženým pásom. Aj tak ju má presilenú, ale ako vraví, niečo vydržať musí.

Lasky, občianskym menom Ladislav Sánta už na toto oslovenie ani nereaguje. Volá ho tak mama, manželka, dcéra aj všetci ostatní. Spôsobil to film *Senzi finta* a v ňom popri Belmondovi hrajúci mohutný Lasky.

Pôvodne chcel byť novinár, smeje sa, že „našťastie ma na fakultu nevzali“. Štyri roky sa rôzne pretľakal a robil všeličo. Od kuchára po predavača novin. Napokon sa stal z neho mechanik automatizačných zariadení. Až keď ho oslovil historický šerm a bratislavská skupina Corvus Arma, uhniedzil sa medzi Havranmi. Začal sa mu plniť chalanský sen, cítil, že to je ono. Odtiaľ bol už len kúsok k vlastnej nožiarne. Konkurencia v rámci Európy je medzi profesionálnymi nožiarimi veľká. Na dobrej úrovni sú Nemci, Francúzi, avšak kováčska tradícia v slovenských génoch zostala. Traja špičkoví nožiarri na malom Slovensku znamenajú európsky prím.

Damaškové blues

„Z kováčstva som nevedel nič, no naučil som sa to, čo v škole neučia. Pravda však je, že nikto vám nepomôže, ak nič neviete.“ Zo začiatku mu pomohol zákazník z Viedne.

Lasky vyrábala, Viedňan platil a predával. Najprv produkoval, čo na trhu chýbalo - lovecké nože. Vraví: „Je to geniálna robota, našiel som sa v nej, avšak stále sa učím. Okrem toho som veľmi tvrdohlavý, a keď som sa na nožiarinu dal, tak som ju chcel robiť poriadne. Predtým som vyrábala nože, ktoré ľudia kupovali, pretože neboli drahé. Skromne zdobené zbrane „do boja“ či na bežné použitie. Dnes kupujú, čo robím, zväčša drahšie veci.“ Treba dodať, že už platia za značku Lasky.

Ako materiál pre repliky historických zbraní používa uhlíkové ocele. Až 80 percent jeho výroby tvoria chladné zbrane z damaškovej ocele, vo svojej historickej dobe neprekonateľné v použití pri výrobe

na najmä dlhých mečových čepeľ. Skúvajú ich z viacerých druhov ocele - aby boli pevné, mieša sa tvrda s mäkkou. „Vlastností sa prejavila predovšetkým pri dlhej čepeľ. Ak je ostrá, s vysokou tvrdosťou,

dobre seká a pritom pruží, je to úžasné.“

Takéto nože majú aj niekoľko stotisíc vrstiev, no podľa Laskyho to nie je podstatné. Ich počet závisí od toho, na čo sú určené. Skladajú sa podobne, ako keď gazdinka robí lístkové cesto. „Vyším štádiom je robenie vzorčiek na čepeľ. Poslúžia na ne pruhy damaškovej ocele.“

Lasky ukazuje vzory na čepeľ, ktorá na ostrí musí byť tvrdá, preto pruhy majú viac - aj štyristo vrstiev. „Tieto vzory sú zo štyroch prútov damaškovej ocele. Zakrúti sa a znova prekúji na štvorcový priemer. Japonské zbrane majú aj niekoľko miliónov

vrstiev, avšak oveľa ťažšie je vyrobiť vzorčeky“, vysvetľuje Lasky. Orientuje sa na damašek, hľadá jeho hranice. Prichádza na to, že zrejme je bezhraničný.

Damašková oceľ je veľmi tvrdá, dosahuje až 60 rockvelov - to je stupeň tvrdosti. Napríklad často propagované kuchynské nože sú veľmi mäkké, nedosahujú ani 45 rockvelov. Kvalitné nože vo všeobecnosti začínajú od 57-58 rockvelov.

Samuraji

a mŕtvoly Japonské meče samurajov evokujú predstavu dokonalej zbrane, sú opradené mystikou. Lasky vraví, že nepozná jemnejšiu zbraň, veľmi ľahko sa poškodí. „Japonci sú detailisti, pohromou takéhoto meča je aj malý škrabanc.“ Napríklad jednému z amerických zberateľov, ktorý rozoberal meč za niekoľko tisíc dolárov, aby očistil

čepeľ, spadol na kachlicky. (Nevzal si príklad od Japoncov, ktorí čistia meče v pokľaku na koberčeku.) Mohol si skľabať vlasy od zlosti, pretože cena tejto rarity klesla o polovicu. Prítom sa iba trochu poškríbal... Lasky rozvíja tému: „Samurajské meče sú určené na sekanie do živého - mäsa a

koší. V histórii chladných zbraní ešte nič geniálnejšie nevymysleli. V populárnych článkoch sa píše hlúposti o možnosti sekať koľajnica a podobne. Meč by sa okamžite zničil. Japonci ich ostrosť skúšali najmä na telách zradcov, ale aj na mŕtvolách, ktoré nemôžu byť napríklad poznačené kožnou chorobou.

Kedysi samuraj nosil dva meče - jedným bol katanu, alebo tači, v závislosti od toho, pri akej príležitosti či v akom období sa používal. Druhým bol menší meč vakizaši, ktorým sa páchali aj samovraždy - sepuku (nesprávne harakiri).

„Samurajské meče, ktoré sa stále vyrábajú a sú veľmi drahé, sa z Japonska nevyvážajú. Cena závisí aj od mena majstra. Podľa tradičných japonských postupov ich občas - lacnejšie robíme aj my. Historicky najväčšie meče majú štatút národného pokladu, hodnoty majú aj miliardové. Z japonské hranice sa môžu dostať akurát moderné meče.“

Lasky od výroby japonských nožov pomaly upúšťa, pretože zistil, že nikdy nebude taký dobrý, ako sú japonskí majstri. „Odhladnuc od tradícií, tam tieto zbrane nerobí jeden majster, ale rad remeselníkov. Každý z nich niečo špecializuje. Našťastie som

už v situácii, keď japonské zbrane nemusím robiť pre peniaze. Ľudia však o ne majú stále záujem.“

Najväčší záujem je u Laskyho o najdrahšie, ničím zaujímavé nože. „Rád sa na nich vybláznim, vyskúšam nové technológie. Japonských zbraní sme vyrobili zhruba pätnásť, ak rátam samurajské meče katani a vakizaši, navyše dlhé dýky tantá, ktoré Japonci považujú za meče.“ Ceny závisia od použitej technológie, zdobených prekladných meč vyjde nad stotisíc. Je zaujímavé, že ich nekupujú iba majetnejší. „Robil som japonský meč aj dva roky. Postupne, podľa finančných možností objednávateľa.“

Oceľové šoky

Lasky s dvoma spolupracovníkmi robí aj šestnásť hodín denne, pomáha im jeden učeň. Do najnáročnejších prác sa chytá vtedy, keď má dobrú náladu, pohodu. Vraj sa to odráža na kvalite. „Niet nad pocit, keď takýto meč, v ktorom je vktutých trebárs štyristo hodín roboty, dokončím. Poznám však aj opačné chvenie pri nevydarenom výrobku.“

Okrem samurajských rarít Lasky vyrába autorské a rutinne zvládnuté nože, ich počet sa ročne pohybuje okolo osemdesiat.

Veľký záujem bol o špeciálny výrobok - nož prackáč. Vkladá sa do opaska, doteraz vyrobili asi dvesto. „Bol to najúspešnejší model. Hoci počiatočný boom už opadol, občas nejaký urobíme.“ Ak kontrolujúci napríklad na hraniciach nevie, čo hľadá, takýto nož neobjaví. Detektor signalizuje pracku. Z niektorých kruhov preniklo, že o prackáče mali záujem aj siskári, Lasky však o tom nevie. V Rakúsku sú tieto nože zakázané, u nás nie.

Majster nožiar si spomína na raritnú požiadavku finančne dobre situovaného človeka, ktorý si chcel objednať schody z damaškovej ocele do svojho interiéru. „Nedal som sa nahovoriť, bolo by mi ľúto času. Táto robota ma musí baviť, tu nejde len o peniaze.“

Princ Charles si zo Slovenska odniesol bačovský nož v luxusnej podobe (prvý zľava) made in Lasky. Mal rukoväť z orechového dreva, strieborné kovanie i nitý, rytinu s čičmanským motívom. A - damaškovú čepeľ.